

MARCH 2016

Lekcija 13: Sredstva za analizu sukoba

Priručnik iz oblasti ljudske bezbjednosti za primjenu u civilnim, vojnim i policijskim ustanovama

Izdavači:

Savez za izgradnju mira, Globalno partnerstvo za prevenciju oružanih sukoba, Krok institut za, međunarodne studije mira Univerziteta u Notr Damu

Prevod 13. Lekcija Priručnika iz oblasti ljudske bezbjednosti realizovan je u saradnji sa Nansen dijalog centrom Srbija - Regionalnim sekretarijatom GPPAC mreže za Zapadni Balkan.

Prevod sa engleskog jezika: Dragana Radoman

Lektor: Aleksandra Đuričić

13. RADIONICA

Sredstva za analizu sukoba

Obrazovni ciljevi:

Na kraju radionice, učesnici će moći da:

- Nauče šest sredstava za analizu sukoba;
- Odrede koje sredstvo da koriste da bi odgovorili na šest pitanja koja se odnose na sukob.

Ova radionica nudi paket od šest sredstava ili perspektiva koje su korisne tokom analize sukoba. Sredstva sadrže pitanja: *Gdje, Ko, Zašto, Šta, Kako, i Kada?, ista pitanja* koja i novinari često koriste kada istražuju neku priču. Sredstva sa ilustracijama i participativni procesi koji su opisani u posljednjoj radionici pomažu da se poboljša kvalitet učenja sredstava za analizu sukoba.

Ova radionica je prilagođena na osnovu knjige „Analiza sukoba i planiranje procesa izgradnje mira“.⁵⁸

1. Analiza sukoba zahtjeva obimno istraživanje

Postoji mnogo različitih modela za analizu sukoba. Model koji je ponuđen u ovoj radionici predstavlja sintezu tipskih pitanja koja se nalaze u većini modela za analizu sukoba. Model sadrži šest međusobno povezanih pitanja koja se odnose na razumijevanje sukoba.

Gdje se dešava sukob – u kom kulturološkom, socijalnom, ekonomskom, pravnom i političkom kontekstu ili sistemu?

Ko su svi učesnici – ljudi koji učestvuju u sukobu ili imaju određeni interes?

Zašto se učesnici u sukobu ponašaju na takav način? Šta je njihova motivacija?

Koji su to faktori koji podstiču sukob ili ga ublažavaju?

Kako se sukob ispoljava? Koje metode koriste učesnici i koji su njihovi izvori moći?

Kada se sukob dešava? Da li su istorijski obrasci ili ciklusi sukoba evidentni?

Svrha ove radionice je usvajanje šest osnovnih pitanja koja predstavljaju smjernice za bilo koju analizu sukoba. Ima mnogo sredstava i načina za analizu sukoba koja pomažu da se odgovori na svako od ovih pitanja. U ovoj radionici predstavljamo samo jedan način za svako od pitanja kako bi se napravio uvod u analizu sukoba.

2. Analiza konteksta: Gdje se dešava sukob?

U svakom kompleksnom okruženju postoje „faktori razdvajanja“ i „faktori spajanja“.⁵⁸ **Faktori spajanja** se odnose na sve što povezuje ljude preko linija sukoba, a posebno oni potencijali kojima se zadovoljavaju ljudske potrebe. **Faktori razdvajanja** su tenzije ili problemi koji se odnose na one činioce koji otuđuju ljude ili onemogućavaju ispunjavanje njihovih potreba. Faktori razdvajanja predstavljaju izvore sukoba ili glavne probleme u sukobu.

Faktori spajanja		Faktori razdvajanja
Skup faktora spajanja koji povezuju ljude preko linija sukoba, a posebno oni potencijali kojima se zadovoljavaju ljudske potrebe	<i>Kreirajte programe kojima se umanjuju faktori razdvajanja i uvećavaju faktori spajanja između grupa u sukobu</i>	Skup faktora razdvajanja, tenzija ili problema koji razdvajaju ljude i onemogućavaju ispunjavanje njihovih potreba

Slika 32: Sredstvo za analizu „Faktori spajanja i faktori razdvajanja“

Intervencija rješavanja sukoba, treba da bude u skladu sa kontekstom, (osjetljiva na kontekst) u kojem se sukob dešava, da „ne pravi štetu“¹, tako će se smanjiti mogućnost da ona ima neplanirane posljedice ili posljedice suprotne od planiranih koje mogu produbiti podjele među grupama ljudi i uvećati mogućnost da do sukoba dođe.

Intervencija takođe treba da pospiješi rezilijentnost ljudi tako što će ulagati u faktore spajanja među grupama. Cilj ovog pristupa je da se istraži širi kontekst faktora spajanja i faktora razdvajanja koji postoje u jednom društvu. Postoji pet kategorija faktora spajanja i razdvajanja.

Sistemi i institucije: društveni sistemi i institucije kao što su – pijace, električni vodovi, vodoinstalacije, mostovi, putevi i komunikacioni sistemi – mogu da spajaju ljude preko linija sukoba. Ukoliko sistemi ili institucije služe samo nekim ljudima, a ne svima, to može da dovede do podjela među grupama. Na primjer, ukoliko naftovod prolazi kroz neku lokalnu zajednicu, a zajednica nema koristi od tog naftovoda, on predstavlja primjer „faktora razdvajanja“.

Stavovi i djelovanja: Čak i usred rata i nasilja, neki pojedinci se ponašaju na neuobičajen način, tako što usvajaju napuštenu djecu iz grupe sa kojom su u sukobu ili nastavljaju da igraju fudbal i preko linija sukoba. Stavovi i djelovanja mogu da budu „faktori spajanja“, koji pomažu grupama da vide humanost onih na drugoj strani sukoba. Neki ljudi mogu da ispolje mržnju, da pišu grafite ili nazivaju pogrdnim imenima ljude sa kojima su u sukobu. Stavovi i djelovanja mogu da podijele ili da spoje ljude.

Zajedničke vrijednosti i interesi: zajedničke vjerske i moralne vrijednosti, kao što je uvjerenje da treba zaštititi djecu i životnu sredinu, mogu da povežu ljude preko linija sukoba. UNICEF je, na primjer, ispregovarao dane primirja u zonama sukoba koji su bili zasnovani na zajedničkoj vrijednosti oko koje su se zaraćene strane složile: važnost vakcinisanja djece protiv bolesti.

¹ <http://www.conflictsensitivity.org/do-no-harm-local-capacities-for-peace-project/>

Zajednička iskustva: Iskustvo i posljedice rata na pojedince mogu da ih povežu preko linija sukoba. Ljudi koji su doživjeli ratne traume ponekad kreiraju nove, antiratne saveze preko linija sukoba, navodeći priču o ratnim iskustvima i patnji kao nešto što „pripada svim stranama“. U drugim situacijama, zajedničko traumatično iskustvo može da podijeli ljude, zato što grupe koje su bile u sukobu nijesu sposobne da emocionalno funkcionišu.

Simboli i obilježavanja: Narodna umjetnost, muzika, obilježavanja istorijskih događaja, državni praznici, spomenici i sportski događaji (npr. Olimpijada) mogu da podijele ljude, podsjećajući ih na prošla traumatična iskustva, a mogu i da zbliže ljude i da ih povežu preko linija sukoba, a mogu da izazovu pomiješana iskustva.

VJEŽBA: FAKTORI SPAJANJA I FAKTORI RAZDVAJANJA

1. Nacrtajte gore predstavljenu tabelu i napišite listu faktora razdvajanja i faktora spajanja u lokalnom kontekstu. Ukoliko su neki činioци na listi i faktori spajanja i faktori razdvajanja, pokušajte da ih odredite. Na primjer, ako je „voda“ na listi u obje kategorije, pitajte grupu: „Zašto?“. Možda je razlog tome što su izvori vode faktor spajanja, jer ih lokalne zajednice koriste kao zajedničko javno dobro. Međutim, nedostatak vode za zemljoradnike može da bude faktor razdvajanja zato što članovi lokalne zajednice koji se bave poljoprivredom nemaju dovoljno vode da navodnjavaju svoje usjeve.

2. Koji projekti podržavaju faktore spajanja? Koje aktivnosti mogu da povećaju faktore razdvajanja?

3. Ako radite za nevladinu organizaciju, kako možete da prilagodite ili promijenite vaše aktivnosti da biste povećali broj faktora spajanja i umanjili faktore razdvajanja?

3. Perspektiva učesnika u sukobu: Ko pospješuje sukob, a ko podržava mir?

U 1. Radionici ovog priručnika opisan je proces mapiranja učesnika u sukobu. Ovo je primjer sredstva za analizu kojim se obrađuju informacije u vezi sa drugim pitanjem: „Ko pospješuje sukob, a ko podržava mir?“. Mapiranje učesnika sukoba takođe uključuje razvrstavanje učesnika na osnovu njihovih karakteristika. Na dolje prikazanom grafikonu učesnici mogu da se rangiraju na skali od 1 do 10, s tim da 1 predstavlja najniži nivo, a 10 najviši.

- Identifikujte učesnike koji doprinose sukobu i nasilju;
- Ocijenite one koji doprinose bezbjednosti ljudi. Neki učesnici u isto vreme ulažu u jačanje sukoba ili nasilja i tvrde da žele da poboljšaju bezbjednost ljudi;
- Ocijenite učesnike koji imaju visok ili nizak stepen legitimiteta kod drugih učesnika u sukobu i značajan ili beznačajan kapacitet da utiču na promjenu;
- Procijenite koji su to kapaciteti kojima učesnici mogu da doprinesu (ekspertiza, finansiranje, poznavanje lokalnih prilika, poznavanje jezika).

ANALIZA UČESNIKA U SUKOBU				
Učesnici	Stepen negativnog uticaja na nasilje	Stepen pozitivnog uticaja na bezbjednost ljudi	Stepen legitimiteta u odnosu na druge učesnike i kapacitet da se utiče na promjenu	Kapacitet da se doprinese i spremnost da budu uključeni

Slika 33: Sredstvo za analizu učesnika sukoba

4. Iz perspektive motivacije: Zašto su ključni akteri motivisani da pokreću nasilje ili ublaže sukob?

Ljudi učestvuju u sukobu iz različitih razloga. Pokreće ih neopravdana ljudska pohlepa ili realne povrede i nepravde. Ljudi često odluče da se bore, svjesni da mogu da poginu, da bi zaštilili svoje osnovne ljudske potrebe za dostojanstvom, poštovanjem, identitetom, ekonomskom i fizičkom sigurnošću.

Mapiranje učesnika u sukobu može da pomogne da se analizira motivacija svakog učesnika, uključujući njihove potrebe, interese i pozicije.

Motivacija učesnika			
Učesnici	Potrebe ili učinjena nepravda	Interesi	Pozicije

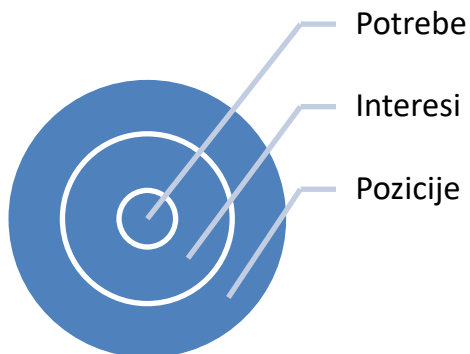
Slika 34: Sredstvo za analizu motivacije učesnika

Pokretačka snaga koja utiče na ljude da se uključe u procese izgradnje mira i utiču na rješavanje sukoba je takođe raznolika. Na dijagramu „Luk “ koji je ovdje prikazan, vidimo da su potrebe i interesi često sakriveni ispod pozicija koje su prikazane u javnosti.

Pozicije su ono što ljudi javno kažu da žele. To mogu da budu politički zahtjevi ili uslovi pod kojima će oni da prestanu da se bore.

Interesi su želje, brige i strahovi koji podstiču ljude da formiraju svoju javnu poziciju.

Potrebe su najosnovniji materijalni, društveni i kulturološki uslovi za život koji utiču na ponašanje ljudi, na njihove pozicije i interese.

Slika 35: Sredstvo za analizu „Luk“

Ne postoji jasno određena hijerarhija potreba⁵⁹ (neki se možda sjećaju Maslovljeve piramide ljudskih potreba). U skladu sa kontekstom neke potrebe dobiju prednost nad ostalim. Neki ljudi se mogu odreći svoje potrebe za hranom, ali ne i potrebe da praktikuju svoju vjeru. Drugi mogu biti spremni da žrtvuju svoje živote, ali ne i svoj identitet i dostojanstvo.

Nagon za zadovoljenjem osnovnih ljudskih potreba oblikuje ponašanje ljudi. Sukob se dešava kada ljudi doživljavaju druge kao opasnost ili prepreku koja ih sprečava da ispune svoje potrebe i prava.

U zavisnosti od toga koliko se osjećaju ugroženima, oni mogu biti spremni da se bore, umru ili povrijede druge kako bi zadovoljili svoje potrebe. Ljudi se bore da sačuvaju svoj osjećaj identiteta u jednakoj, ako ne i u većoj mjeri nego što se bore da dobiju vlast ili resurse. Prijetnje i kazne ne utiču na promjenu ponašanja ljudi koji pokušavaju da zadovolje ono što smatraju da su njihove osnovne ljudske potrebe.⁶⁰ Procesi pregovaranja pomažu ljudima da prepoznaju osnovne potrebe i prava da bi mogli da osmisle kreativna rješenja.

Ljudske potrebe i ljudska prava su slični. Ljudi imaju „pravo“ na „potrebe“, a to su: hrana, voda, dom, obrazovanje kao i dostojanstvo i poštovanje prava na život.⁶¹ Ljudi mogu da zadovolje svoje potrebe na različite načine. Ljudima „su potrebni“ i imaju pravo na hranu i dom. Mogu da zauzmu *poziciju* da moraju da imaju određenu vrstu hrane ili doma. Pozicije nijesu prava.

- *Materijalne potrebe i prava* uključuju osnovnu fizičku sigurnost, hranu, dom, zdravstvenu zaštitu i resurse potrebne da se fizički preživi.
- *Socijalne potrebe i prava* uključuju osjećaj dostojanstva, poštovanja, uvažavanja od strane drugih; osjećaj i doprinosa pripadnosti određenoj grupi, kao i samostalnosti u donošenju odluka koje utiču na život pojedinca.

- *Kulturološke potrebe i prava* podrazumijevaju pronalaženje smisla u sopstvenom identitetu kroz kulturološka i vjerska ubjeđenja koja pomažu ljudima da razumiju svijet.

Ključne nepravde nastaju iz dubokog osjećanja frustracije izazvanog ponavljanjem društvenih matrica koje sprečavaju ispunjavanje ljudskih potreba. Nepravde se pojavljuju kada ljudi uvide da određena društvena matrica doprinosi *diskriminaciji ili isključivanju nekih grupa*, a radi u korist elitne grupe ljudi. Nepravde formiraju percepciju ljudi o tome šta je pravedno i fer. Drugim ljudima tvrdnje da postoje nepravde ili povrede ponekad djeluju neopravdano ili nelegitimno. Ljudi doživljavaju pravdu kao zadovoljavanje svojih osnovnih ljudskih potreba.

Pohlepa je pojam koji se odnosi na djelanja ljudi koji ostvaruju svoje interese na račun drugih. Na primjer, neke oružane grupe koriste nasilje da preuzmu resurse od drugih grupa sa ciljem da se obogate i nastave da finansiraju oružanu borbu. Kada se trude da odbrane ili zadovolje svoje potrebe, neki ljudi ponekad postupaju na način koji povređuje druge ljude. Pohlepa može da se javi zbog nedostatka materijalnih sredstava, prepoznatih ekonomskih interesa ili „internalizovane superiornosti“. Neki ljudi smatraju da su njihovi životi vredniji od drugih, i zato smatraju da je „pravedno“ da imaju više resursa i veću moć. Ova *internalizovana superiornost* se razvija iz kulturoloških vrijednosti i oblikuju je osjećaj ličnog i doživljavanje identiteta drugih osoba. Većina ljudi vidi sebe kao dobre i misle da je njihova motivacija legitimna. Skloni su da izbjegavaju da sagledaju svoje postupke kao pohlepne. Umjesto toga, oni opravdavaju razloge za svoje postupke, objašnjavajući da su zasnovani na realnim povredama prava.

VJEŽBA: LUK ANALIZA

1. Nacrtajte tabelu „Motivacija učesnika“ ili dijagram „Luk“.
2. Formirajte listu ključnih učesnika u sukobu koja je zasnovana na gore pomenutoj analizi učesnika.
3. Koje su pozicije, interesi ili osnovne potrebe koje motivišu svakog od učesnika?

5. Pokretači sukoba: Šta pokreće nasilje i šta može da se uradi da se utiče na pokretačke faktore?

Glavni uzroci ili korjени sukoba su širi institucionalni i strukturalni faktori koji kreiraju okruženje u kojem je moguće da izbije nasilni sukob. Na primjer, ekonomska nejednakost je glavni uzrok mnogih nasilnih sukoba. „Pokretači sukoba“ su neposredni okidači koji povećavaju mogućnost da izbije nasilni sukob. Klimatske promjene ili prirodne nepogode, kao što je suša koja uništava usjeve, prekomjerna dostava

jeftinog oružja, ili nasilni ekstremisti koji koriste vjeru da regrutuju borce, su neki od primjera pokretača sukoba.

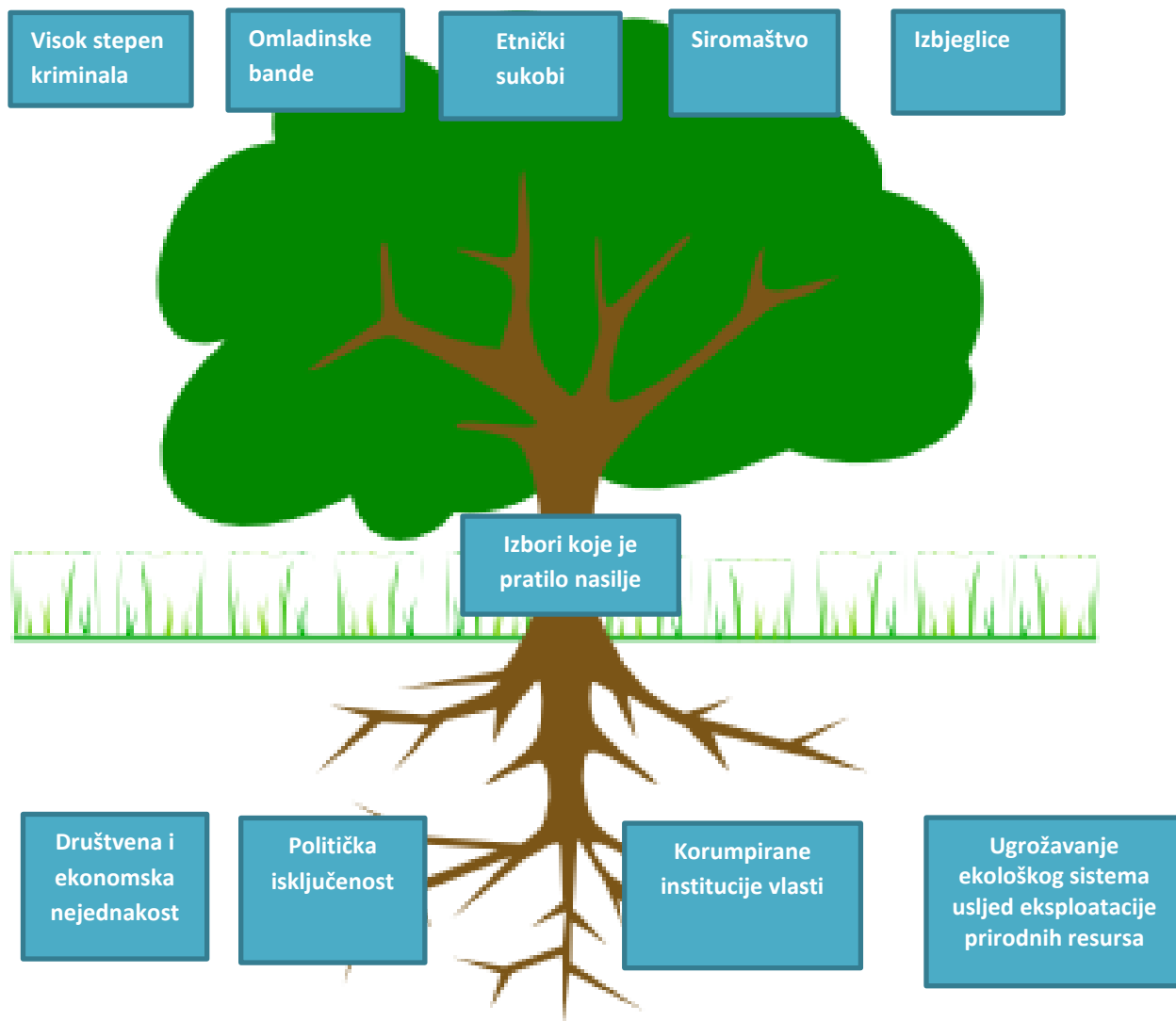
U mnogim sredinama postoje vrste drveća ili biljaka, kao što su biljka manioka ili grm maline, koji se regenerišu čak i kada im odsječete vrhove. Ove biljke su metafora za prikazivanje sposobnosti „korjenja“ da se regeneriše i širi, uprkos nastojanjima da se ono eliminiše.

Drvo prikazano na crtežu to pokazuje. Ulaganje truda u rješavanje problema koji su vidljivi na površini će imati mali uticaj na sistem, ukoliko se ne uzmu u obzir latentni glavni uzroci nasilnog sukoba. Da bi se postigla održivost mirovnih procesa, neophodno je da se uradi analiza glavnih uzroka/korjena sukoba. Na primjer, slika 36 prikazuje socijalnu i ekonomsku nejednakost i korupciju vlasti kao glavne uzroke izbora koje je pratilo nasilje. Grane drveta predstavljaju posljedice glavnih uzroka sukoba. Ove posljedice takođe podstiču nove sukobe i nasilje. Važno je da se radi na rješavanju problema koji su pokretači nasilja koje je izbio tokom izbora, u koje spadaju: visok stepen kriminala, omladinske bande i etnički sukobi. Međutim, rad na rješavanju ovih problema vjerovatno neće promijeniti skrivene strukturalne probleme koji su glavni uzroci nasilja tokom izbora.

Druga metafora koja se koristi da razumijemo odnos između faktora koji uzrokuju nasilni sukob je da se sukob posmatra kao vatra. Cjepanica predstavlja glavni uzrok, kao što je na primjer, isključivanje iz političkog života određene društvene grupe.

Benzin i šibica koji potpaljuju vatru predstavljaju pokretače sukoba, uzroci koji upale vatru, kao što je suša zbog koje ljudi teško prehranjuju svoje porodice. Dim koji stvara vatra predstavlja nasilje koje je vidljivo. Neki analitičari, na primjer, vide nasilne ekstremiste kao „dim“, a ne kao „vatru“. Oni kažu da su uređivanje društveno-političkog sistema i rješavanje ekonomskih problema ključni za prevenciju nasilnog ekstremizma.

Kada se analiziraju glavni uzroci i pokretači nasilja, takođe je važno da se identifikuju prijetnje civilima i njihova ugroženost. Civili treba da budu dio bilo kog procesa analize pomenutih rizika i ugroženosti. Gdje se ljudi ne osjećaju bezbjedno? Šta može da im pomogne da se smanji ugroženost? Prevencija masovnih zločina zahtijeva da se koristi „preventivna perspektiva mogućih zločina“ kako bi se identifikovali potencijalni znaci da se neka grupa sprema da poćini masovne zloćine protiv civila. Analiza sukoba može da identifikuje kontekst, učesnike, motivacione faktore, sredstva, metode i vrijeme kada potencijalno može da se desi zloćin (gdje, ko, zašto, kako, šta i kada). Ova analiza može da pokaže znake „ranog upozoravanja“ da kriza prijeti i da zahtijeva preventivnu diplomatiju ili neku drugu intervenciju.

Slika 36: Drvo kao sredstvo za analizu sukoba

6. Sredstvo: Perspektiva moći: Kako ključni akteri koriste moć da pokrenu ili utiču na ublažavanje sukoba?

Postoje mnogi izvori moći. Učesnici u sukobu mogu da pokrenu bilo koji od ovih izvora kao sredstvo da se bore protiv drugih, u slučaju da imaju pristup tim izvorima. Ljudi takođe mogu da koriste ili kreiraju te izvore moći u svrhu izgradnje mira.

- Fizička ili vojna moć;
- Identitet (rodni identitet, etničko porijeklo, porodično porijeklo, pozicija ili autoritet);
- Lični kapaciteti (kao što su komunikacijske veštine ili profesionalne kompetencije);
- Ekonomski resursi;
- Informacije;
- Obrazovanje (znanje i vještine);

- Moralna ili duhovna moć;
- Moć lične harizme;
- Društveni kapital, koji uključuje sposobnost za umrežavanjem, odnose sa drugima i sposobnost da se mobilišu mase.

Društveni kapital se odnosi na kvantitet i kvalitet odnosa među ljudima i grupama. Zasniva se na ideji da društvene mreže imaju vrijednost.

Izbalansirana i neizbalansirana moć: Ljudi često imaju različite nivoe moći u sistemima koji su zahvaćeni sukobom. Mogu da se osjećaju bespomoćnima kao da uopšte nemaju moć ili da je imaju vrlo malo, onda kada im je teško da utiču na odluke koje se odnose na njihove živote. Ljudi se osjećaju najbepomoćnije kada ih niko ne konsultuje i kada su isključeni iz društvenih procesa koji utiču na njihove živote; kada drugi ne vrednuju njihova prava i sposobnost da učestvuju u tim procesima ili kada osjećaju da ne mogu da utiču na svijet i da je smrt neizbježna.

Pogrešna ubjeđenja o tome ko ima „najviše“ moći su česta. Ljudi se često razljute i prijete drugima kada osjete da drugi imaju više moći. Procjena moći koju svaki učesnik ima da bi uticao na druge učesnike u sukobu zahtjeva sveobuhvatno razumijevanje nivoa njihove međusobne zavisnosti. Moć bilo kog od učesnika je povezana sa time koliko su ostali učesnici zavisni od njega ili nje. Moć strane A nad stranom B je jednaka zavisnosti strane B od strane A i obrnuto.

Dominacija i kontrola nasuprot Podjeli moći

Moć nad nekim je *destruktivna* upotreba moći da bi se izvršio uticaj na živote drugih ljudi bez njihovog pristanka. Dominacija, kontrola, potčinjavanje, konfrontacija, prijetnje i protiv-prijetnje su primjeri strategija „moći nad nekim“. One znače: „Ako nećeš da uradiš ono što ja želim, uradiću nešto što ti ne želiš“. Pokušaji da se dominira nad drugima su često pokretači sukoba. Većina ljudskih bića želi da učestvuje u odlukama koje utiču na njihove živote. Zato se demokratska vladavina smatra najstabilnijim oblikom vladavine. Kada se diktator ili oružane snage nametnu kao vlast i kontrolišu ostale grupe ljudi, ti ljudi skoro uvijek pruže otpor kroz nasilnu pobunu ili kroz nenasilne društvene pokrete.

Moć sa nekim je konstruktivna upotreba moći kojom se kreira društvo uz pristanak i učešće drugih ljudi. Produktivna moć je moć da se radi i kreira, to je moć udružena sa snagom drugih ljudi, zasnovana na međusobnim odnosima razmjene koja kaže: „Ako uradiš nešto što ja želim, uradiću nešto što ti želiš“, to je integrativna moć kojom se stvara u saradnji sa drugima, kao na primjer „Uradiću nešto zato što mi je stalo da tebi bude dobro“. Ovi oblici moći su faktori ublažavanja sukoba. Kada ljudi rade zajedno na rješavanju problema, sa ciljem da postignu rješenje kojim su svi zadovoljni, tada „svi pobjeđuju“, što znači da je postignuto rješenje koje zadovoljava potrebe i interese svih učesnika u procesu i da su dokazali da je moguće dostići stabilan mir.

Politička moć vlade, na primjer, primarno zavisi od prihvatanja i saradnje građana. Sve vlade zavise od spremnosti građana da sarađuju, učestvuju i prihvataju određeni način vođenja države. Što više građani negiraju autoritet vlasti i njenu legitimnost, to vlada ima manje moći.

VJEŽBA: ANALIZA MOĆI

1. Koji su izvori moći i društveni kapital glavnih učesnika u sukobu?
2. Na koji način učesnici u sukobu zavise jedni od drugih? Da li su oni međusobno zavisni ili jedna strana više zavisi od druge?
3. Kako se igra moći odlikava na dinamiku sukoba? Na koji način učesnici koriste moć kao sredstvo da započnu sukob jedni sa drugima?

7. Iz perspektive vremenske linije: Kada je određeni sukob predstavljao manji ili veći izazov u prošlosti? Da li će sukob donositi manje ili više izazova u budućnosti?

U kompleksnom društvenom okruženju, grupe ljudi često imaju potpuno različita iskustva i viđenja istorije. Istraživanja o tome kako različite grupe doživljavaju istoriju pokazuju da različito proživljena iskustva formiraju poglede na svijet grupa koje interpretiraju istoriju. Ne pamte sve grupe istorijske činjenice na isti način. Neke grupe se fokusiraju na one traume u kojima je njihova grupa propatila i na odabrane slavne momente u kojima je njihova grupa bila nadmoćnija.⁶²

Perspektiva vremenske linije ilustruje kako različiti učesnici u sukobu shvataju važne istorijske momente. Cilj korištenja perspektive vremenske linije nije da se uoče „ispravne“ ili „objektivne“ verzije istorije, već da se razumiju percepcije ljudi o događajima iz prošlosti. Ljudi se generalno sjećaju događaja koji su uticali na njih, njihove živote ili su formirali njihove poglede na svijet. Ljudi na suprotnim stranama u sukobu naglašavaju različite događaje, opisuju istoriju različitim narativima i pričama i pripisuju međusobno suprotstavljene emocije različitim događajima. Iz ove perspektive ljudi mogu da razumiju kako različiti učesnici vide istoriju. Kreiranje vremenske linije istorije sukoba omogućava učesnicima da identifikuju one trenutke u sukobu koji su proizveli osjećaj „traume“ ili „slave“ unutar jedne grupe. „Trauma“ je događaj ili serija događaja koji su prouzrokovali značajan poremećaj ili patnju. „Slava“ označava događaje na koje su grupe ponosne ili koji su važni određenoj grupi. Ovaj proces analize emocionalnog uticaja događaja iz prošlosti može da pomogne učesnicima iz suprotstavljenih grupa da bolje razumiju psihološki uticaj koji određena sjećanja mogu da imaju na drugu grupu, tako da je moguće da će oni tada biti spremniji da shvate taj događaj i čak ponude izvinjenje.

Ova perspektiva može takođe da identifikuje buduće potencijalne „tačke ranjivosti“. Na primjer, ukoliko se nasilje često dešava tokom izbora, vremenska linija može da ukaže na potencijalnu opasnost za onaj vremenski period u budućnosti kada se održavaju izbori. Ova perspektiva takođe može da identifikuje i

„tačke mogućnosti“ koje pokazuju mogućnost kreiranja mira, kao što su obilježavanje godišnjica ili sportskih događaja koji zbližavaju ljude.

VJEŽBA: VREMENSKA LINIJA

Idealno bi bilo da se vremenska linija sastavi u velikoj grupi koju čine glavni učesnici iz različitih strana u sukobu. Takav proces donosi najviše uvida u simbolička značenja koja razne grupe pripisuju istorijskim događajima.

1. Formirajte radne grupe na osnovu raznih „strana u sukobu“, ključnih aktera ili na osnovu grupnog identiteta.
2. Tražite od učesnika da u malim grupama ispričaju ključne događaje koji su odredili njihovo sadašnje viđenje sukoba. Mogu da se vrate onoliko daleko u istoriju koliko žele da bi započeli svoju priču o tome šta se desilo.
3. Napišite kratak sažetak od tri do pet riječi za svaki značajan istorijski događaj, trenutak slave ili trenutak traume na posebnom listu papira.
4. Voditelj radionice će postaviti konopac ili traku na pod da označi istorijsku liniju, dodaće papiriće koji označavaju važne datume duž vremenske linije. Svaka od strana u sukobu će izlistati svoju istoriju hronološkim redom duž linije kojom je postavljen konopac. Istorijski datumi treba da budu označeni tako da se hronologija svake grupe povezuje duž linije.
5. Kada svaka grupa završi sa postavljanjem istorijskih datuma, zamolite sve učesnike da u tišini prošetaju duž linije i pročitaju kako sve strane doživljavaju istorijske datume. Zabilježite kako svaka strana pamti događaje i ima različite interpretacije događaja kao traumatičnih ili kao slavni.
6. Nakon što su svi završili analizu vremenske linije u tišini, rasporedite učesnike u manje grupe koje su formirane na osnovu raznih identitetskih grupa. Zamolite ih da jedni drugima ispričaju kakve razlike su uočili upoređujući događaje koji se uobičajeno tumače na jedan način i različita shvatanja istih događaja. Dozvolite da učesnici imaju dovoljno vremena da postave pitanja i odgovore o svojim različitim percepcijama.
7. Označite ključne momente u istoriji za koje postoje zajednička, slična sjećanja, kao i ključne momente koji su različiti i u kojima trauma jedne grupe može da bude momenat slave druge grupe. Kako ova sjećanja mogu da budu osnova za transformaciju krize kroz komemoracije, uvažavanje i/ili izvinjenje za prošle događaje?

KRATKI PREGLED

Ova radionica sadrži šest sredstava ili perspektiva za izvođenje procesa istraživanja analize sukoba. Ova sredstva pomažu da se analizira određeni sukob kroz nalaženje odgovora na pitanja: Gdje, Ko, Zašto, Šta, Kako i Kada?

Citati/reference:

57 Lisa Schirch, *Conflict Assessment and Peacebuilding Planning: Toward a Participatory Approach to Human Security*, (Boulder, Colorado: Lynne Reinner Publishers, 2014).

58 The „Do No Harm“ *Framework for Analyzing the Impact of Assistance on Conflict: A Handbook*, (Boston, Massachusetts: CDA Collaborative Learning Projects, 2004).

59 John Burton, *Conflict : Human Needs Theory* (New York: St.Martin's Press, 1990).

60 James Gilligan, *Preventing Violence* (New York: St. Martin's Press, 1990)

61 Lisa Schirch, „*Linking Human Rights and Conflict Transformation: A Peacebuilding Perspective*“, u *Human Rights and Conflict: Exploring the Links Between Rights, Law, and Peacebuilding*, koji su uredili Julie Mertus i Jeffrey Helsing (Washington, D.C.: U.S. Institute for Peace Press, 2006), 63-95

62 Pogledajte izvor Vamik D.Volcan, *The Need for Enemies and Allies: From Clinical Practice to International Relationships* (Northvale, N.J.: Jason Aronson Publishers, 1988).

13. RADIONICA

Vježbe

Počnite

10 minuta

Naglasite sadržaj radionice na samom početku postavljajući otvoreno pitanje:

- Kojih pet stvari treba da znate o sukobu da biste ga razumjeli?

Dopunite

20 minuta

Pokažite prezentacije u Power Point-u ili tražite od učesnika da prodiskutuju djelove radionice u malim grupama.

Primijenite

25 minuta

Cilj ove vježbe je primjena sredstava za analizu sukoba da bi se poboljšalo razumijevanje dinamike sukoba. Kreirajte „istraživačke“ timove i delegirajte po jednu osobu iz tima svakog od glavnih učesnika. Svaki tim treba da odabere po jedno sredstvo za analizu i provježba ga. Na primjer, jedna grupa treba da objasni sredstvo koristeći pitanja: *Gdje, Ko, Zašto, Kako i Kada?* Ukoliko grupa nije radila mapiranje učesnika u sukobu (Vidi 1. Radionicu), onda ono treba da se uradi ovdje. Ukoliko nema dovoljno timova koji će predstavljati sve učesnike u sukobu, izbacite jedno od sredstava. Ukoliko ima previše timova,

onda dva tima mogu da rade vježbu sa istim sredstvom za analizu i uporede rezultate. Svaki tim može da prezentuje svoje sredstvo drugim grupama. Ova vježba može da traje pun sat ili više. Voditelji treba da budu ili strogi u poštovanju vremena ili da skrate sljedeću radionicu kako bi ostavili više vremena za ovu.

Završite

5 minuta

Na kraju radionice trener može da pita učesnike da se podijele u grupe od po dvoje ili troje ljudi. Učesnici mogu da razmijene utiske sa ove radionice.

Pred vama je 13. Lekcija Priručnika iz oblasti ljudske bezbjednosti. Priručnik je objavljen kao dio projekta "Zajednički rad civilnog društva i sektora bezbjednosti kao doprinos ljudskoj bezbjednosti". Projekat je realizovao konzorcijum organizacija predvođen Savezom za izgradnju mira, u saradnji sa Globalnim partnerstvom za prevenciju oružanih sukoba i Krok institutom za međunarodne studije mira Univerziteta u Notr Damu. Projekat je finansirala Fondacija braće Rokefeler.